GRIGORE R. BOSSUECEANU, UN LUPTĂTOR PENTRU UNIRE ȘI INDEPENDENȚĂ

DE

REMUS ZĂSTROIU

Poet de factură romantică, autor de nuvele istorice și de suvenire de călătorie, recenzent literar atent, obiectiv, gazetar bine cunoscut în deceniile cinci și șase ale secolului trecut, avînd convingeri politice ferme, pe care le-a apărat dîrz în polemicile cu C.A. Rosetti, D. Bolintineanu sau A. Pascal, Gr. Bossueceanu este totuși astăzi un necunoscut. Răpus de o boală necruțătoare atunci cînd nu trecuse cu mult peste treizeci de ani, Bossueceanu nu a avut răgazul de a închega o operă literară pe măsura vocației și a înclinațiilor sale, iar cariera sa de om politic și gazetar s-a încheiat tot atît de abrupt ca și aceea de scriitor.

Din puținele informații biografice ajunse pînă la noi, se știe că Bossueceanu s-a născut în satul Pițicu din județul Gorj, pe la 1832. În schimb, nu se știe unde și-a făcut studiile, dar este cert că avea o cultură apreciabilă, bune cunoștințe de literatură franceză și engleză și că îi erau accesibile principalele limbi europene (germana, franceza, engleza). Într-o scrisoare adresată soțului ei, din Constantinopol, la 24 decembrie 1848, Maria Heliade-Rădulescu îl enumera pe Bossueceanu printre alți revoluționari exilați, de soarta cărora nu știa nimic.[1] Șase ani mai tîrziu, în 1854, el tipărește la București volumul de versuri *Ore de dezgust*, pe care îl semnează cu pseudonimul Grigore Ilar. La sfîrșitul aceluiași an, cu sprijinul unor negustori înstăriți, Bossueceanu publică ziarul politic și literar „Timpul".

Din exil Heliade urmărea activitatea tînărului poet și ziarist politic, așa cum o dovedește o altă scrisoare, pe care o trimite, la 1 februarie 1855, de la Constantinopol, soției sale, aflată atunci la București. Referindu-se la mai multe articole pe care nu le putuse publica în străinătate, Heliade își manifesta dorința de a le vedea tipărite în „Timpul", fără a ști că înainte cu zece zile gazeta lui Bossueceanu își încetase apariția[2]. „Timpul", care apare din nou în luna decembrie a anului următor, va fi suspendat după cîteva luni, în martie 1857, printr-o decizie a căimăcămiei, prim-redactorul fiind acuzat de lipsă de respect față de puterea suzerană. Ziarul va reapare însă imediat,

[1] Ion Heliade Rădulescu, *Scrisori și acte*, ediție îngrijită de George Potra, Nicolae Simache și George G. Potra, București, Minerva, 1972, p. 420.

[2] *Idem*, p. 342.

BDD-A1442 © 1977-1978 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:02 UTC)

cu titlul schimbat în „Secolul". În aprilie 1860 se revine la vechea denumire a ziarului, „Timpul", iar din februarie 1861 gazeta, care fuzionase cu „Conservatorul progresist" al lui C.N. Brăiloiu, își schimbă din nou titlul, apărînd acum sub acela de „Unirea" și avîndu-l pe Bossueceanu, în continuare, ca „redactor primar". Încă din 1855, el anunța în „Timpul" intenția de a redacta și o revistă, „Albumul literar", poate după modelul mai vechiului „Album științific și literar" al lui Brăiloiu. Proiectul nu prinde viață atunci, dar un an mai tîrziu, în decembrie 1856, revista apare, avînd însă, ca mai toate publicațiile literare ale epocii, o existență de numai cîteva luni.

Cînd Heliade scoate, în anul 1859, „Curierul român", bisăptămînal care continua de fapt „Curierul românesc", Grigore Bossueceanu figurează ca redactor, alături de Al. Andronic. El era atunci, așa cum lasă să se înțeleagă o scriscare din 10 octombrie 1860[3], asociat cu Heliade, cu Gr. Zossima și cu frații Rîureanu la o afacere comercială sau, mai curînd, la o tipografie. Cam în aceeași vreme, Bossueceanu iese din asociație, partea lui fiind cumpărată de Gr. Zossima. Călătorea destul de des în străinătate poate pentru a-și căuta sănătatea, și în 1855, vara, era la Veneția, în vara lui 1858, la Dieppe, iar în 1861, tot vara, abandona pentru cîteva luni îndatoririle de redactor primar la „Unirea", pentru a pleca la Paris. Alte informații biografice nu ne-au parvenit, cu excepția unei știri din octombrie 1864, care îl arată, alături de frații Rîureanu, din nou asociat cu I. Heliade-Rădulescu la tipografia „Heliade și asociații"[4].

Deși N. Iorga îl judeca destul de aspru, și nedrept totodată, considerînd gazetele redactate de Bossueceanu „fără direcție și însemnătate politică,"[5] mărturiile din epocă vin să infirme aceste aserțiuni ale marelui istoric. Deosebit de însemnată este aceea a lui Mihail Kogălniceanu, adevărată acoladă de atribuire a titlului de cavaler acordată lui Bossueceanu de cel ce putea fi încă de atunci considerat un senior al ziaristicii românești. Kogălniceanu, în articolul său *Jurnalismul românesc în 1855*, discută și gazeta lui Bossueceanu — „Timpul", pe care o numește „o nouă înfățișare în jurnalismul nostru ... singurul jurnal care au abordat discuția politică; el are o opinie, o sprijină, se silește a o face să prevaleze asupra ideilor contrare. El singur pînă acum au îndrăznit a scrie pe steagul său : *drîturile Românilor*, cînd celelalte foi periodice se tîrăsc în vechiul hogaș a tăcerei despre orice chestie politică privitoare către Principate. Redactorul său pare a fi plin de bunăvoință la lucru și de încredere în viitorul cauzei sale"[6]. La cîteva luni după apariția ziarului „Timpul", N.T. Orășanu îi trimite lui Bossueceanu o poezie în care își manifestă aprobarea pentru atitudinea politică a redactorului. Versurile sînt însoțite de o scrisoare în care se afirmă : „Acest mic sonet se raportă la jurnalul tău. Modestia te va opri poate a-l publica. Ai face rău, căci publicul care cunoaște caracterul și sentimentele tale, în loc de a murmura, crez că va aproba coprinderea acestor versuri și-ți va ura mai mult decît mine"[7]. Polemicile lui Bossueceanu cu C.A. Rosetti sau D. Bolintineanu, care conțin, fără îndoială,

[3] *Idem*, p. 364.
[4] Gr. Crețu, *Tipografiile din România*, București, Imprimeria Statului, 1910, p. 8.
[5] N. Iorga, *Istoria literaturii române din secolul al XIX-lea*, vol. III, București, 1909, p. 249—250.
[6] M. Kogălniceanu, *Jurnalismul românesc în 1855*, în „România literară", I, 1855, nr. 6.
[7] N. T. Orășanu, *Sonet la ziarul „Timpul"*, în „Timpul", I, 1855, nr. 10.

BDD-A1442 © 1977-1978 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:02 UTC)

unele îngroşări şi excese — inerente, poate — vin să ateste, totuşi, indirect, stima pe care iluştrii săi interlocutori o nutreau pentru tînărul gazetar şi poet. Prieten cu V. Boerescu, căruia îi dedică o poezie[8], intim o vreme cu D. Bolintineanu, care evocă, în lungi conciliabule ce aveau loc în casa marelui poet, evenimente de la 1848 şi din timpul exilului[9], Bossueceanu va fi în contact cu mulţi dintre cei mai reputaţi scriitori şi oameni politici ai vremii. El poate fi socotit, la rîndul său, fără teama de a greşi, un literat şi un gazetar politic demn de toată atenţia.

Cînd îşi alegea pentru cartea sa de versuri titlul *Ore de dezgust*, abstracţie făcînd de poza romantică pe care o arbora, ca atîţia alţii în epocă, Bossueceanu avea o intenţie polemică precisă, ţinta lui fiind şi pe tărîmul literaturii tot C.A. Rosetti care, aşa cum se ştie, publicase cu 11 ani mai înainte volumul de poezii *Ceasurile de mulţumire* . . . Lucid, înzestrat cu spirit critic, Bossueceanu îşi evaluează destul de precis încercările poetice : „Ceea ce imprim aici nu sînt decît nişte impresiuni ale juneţei mele, nu sînt decît expresiunile de suferinţă ale unui suflet adesea bolnav. Ele nu au poate nici un merit intrinsic, rima adesea şovăie şi ideile de multe ori sînt incorecte“[10]. Temele atacate sînt frecvente în poezia paşoptistă — soarta poetului într-o lume care nu-l înţelege, ruinele, vestigii ale unui trecut glorios şi în opoziţie cu prezentul, noaptea ca subiect de meditaţie. Uneori apar motive byroniene, cum este acela al proscrisului din *Banchetul*, alteori răsună ecouri din poezia lui Lamartine[11]. Influenţat, ca şi Radu Ionescu, de Bolintineanu, poetul se arată interesat şi de poezia populară, împrumutîndu-i metrica pentru a compune un *Cîntec haiducesc* ; un imn este închinat gloriei, alte poeme sînt adresate prietenilor, iubitei, locurilor natale. *Banchetul* este o legendă despre panduri, *La Danubiu*, o invocaţie a trecutului în antiteză cu un prezent fără strălucire — motiv pe care îl va trata în *Scrisoarea III* şi M. Eminescu[12]. În concepţia lui Bossueceanu, poetul este purtătorul unei predestinări. El este un precursor, are datoria de a se sacrifica pentru adevăr, trebuie să îndeplinească o misiune.

Poemul *O scenă din viaţa lui Ţepeş*[13], compus de asemenea sub tutela poetică a lui Bolintineanu, face apel la întregul arsenal romantic. Ţepeş este un însingurat, un neînţeles, actele lui de violenţă şi de cruzime sînt făcute spre binele ţării, în intenţia de a face „din ăst pămînt de trude, din neamul degradat [. . .] /o mîndră ţară şi un popul respectat“. Apare în acest poem o idee scumpă lui Bossueceanu — ţara va fi puternică, independentă, atunci cînd „românul însuşi pe el se va stima“. Boierii nu-l înţeleg pe Ţepeş, ei complotează împotriva domnului care „proclamase dreptatea pentru toţi“. În acelaşi registru de idei se situează nuvela *Ştefan cel tînăr — Vodă*[14], în care influenţa lui C. Negruzzi este evidentă. Tînărul voievod, crescut de hatmanul Arbore, este curajos, mărinimos, însufleţit de un fierbinte patriotism. Dar

[8] *Amicului Vasile Boerescu*, în volumul *Ore de dezgust*, Bucureşti, Imprimeria Sîntei Mitropolii, 1854, p. 35.

[9] Cf. „Unirea“, III, 1861, nr. 38.

[10] *Epistolă amicului A. M.*, în *Ore de dezgust*, p. XII.

[11] Vezi şi Roxana Sorescu, *Scepticul tînăr Grigorie Ilaru*, în „Revista de istorie şi teorie literară“, tomul XXI, 1972, nr. 4.

[12] *Idem*.

[13] „Unirea“, III, 1861, nr. 6.

[14] „Unirea“, III, 1861, nr. 2—3.

BDD-A1442 © 1977-1978 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:02 UTC)

influența rea a curtenilor îi schimbă caracterul. Boierii cinstiți și poporul sînt împotriva abuzurilor și domnitorul nedemn va fi pedepsit. Nuvela este construită cu oarecare îndemînare, dar evoluția caracterelor este grăbită, nefirească. Bossueceanu se vădește și aici un bun cunoscător al istoriei naționale ; el idealizează însă relațiile sociale, raporturile dintre oamenii de jos și boieri, așa cum va proceda și în publicistica politică. Fiu de mic boier el însuși, scriitorul nu este împotriva noilor stări de lucruri de după 1848, dar dezaprobă, așa va face mai tîrziu și Eminescu, unele aspecte ale noului climat social și politic. Unionist fervent, el înțelege unirea ca o primă etapă a unui proces de lungă durată, care va culmina prin realizarea unui stat românesc independent : „Unirea a fost și este visul cel mai frumos al românilor ; ea este baza naționalității noastre și a gloriei viitoare“[15]. În acest sens, în articolele publicate mai întîi în „Timpul“, apoi în „Secolul“ și „Albumul literar“, se arată „plin de confiență în viitorul țării“[16]. Bossueceanu afirmă deseori nevoia dezvoltării sociale, „marea necesitate d-a / . . . / înțelege ideile și interesele secolului“[17], deoarece, scrie el, poporul român se află „într-o poziție atît de însemnată în privința celorlalte națiuni“[18], situat „între apusul civilizat și orientul încă în leagăn“[19]. El este adeptul unei evoluții puse sub semnul „bunei rațiuni și al moderației, vizînd la unul și același scop, binele țărilor Române“[20], și respinge la 1857, cum va proceda și mai tîrziu, „exaltarea în idei și opinii“[21] ; la fel cu reprezentanții dreptei, de care după 1860 se va apropia, se teme de reformele sociale preconizate de M. Kogălniceanu și Al.I.Cuza.

Crezul său politic este unul de nuanță conservatoare, vechile stări de lucruri, premergătoare anului 1848, îi apar ca un ideal social demn de regretat. Protestul său se îndreaptă însă nu împotriva progresului în sine, ci împotriva demagogiei, a politicianismului, a goanei după căpătuială, fenomene pe care le va combate cu virulență și M. Eminescu. El va susține întotdeauna, cu o credință nestrămutată, că Principatele Unite trebuie să-și întărească, să-și perfecționeze structurile sociale și politice în vederea a ceea ce numea „acest mare principiu ce a fost și este naționalitatea română“ [22]. Realizarea idealului independenței și al afirmării depline a națiunii române este situată de Bossueceanu în cadrul unei acțiuni a românilor din toate provinciile locuite de ei. De aceea va scrie în iulie 1860 : „Peste Carpați, frații noștri au aceleași lupte și dificultăți, intrigi și persecuțiuni ca și noi pentru consolidarea naționalității“[23]. Aceeași viziune a întregii Românii, care atunci părea poate utopică, dar care peste ani a fost ratificată de istorie, îl făcea să scrie cu cîteva luni mai înainte: „Se înșeală toți aceia care cred că ideile și principiile înfățișate mor sau cad cu persoanele ce le reprezintă. Ideile cele mari nu mor niciodată, pînă cînd nu se realiză ; ele se creditează din secul în secul de alți oameni pînă ce

---

[15] „Unirea“, III, 1861, 1.
[16] „Timpul“, I, 1854, nr. 1.
[17] *Loc. cit.*
[18] *Loc. cit.*
[19] „Timpul“, I, 1854, 8.
[20] „Unirea“, III, 1861, nr. 19—20.
[21] „Unirea“, III, 1861, nr. 42.
[22] „Timpul“, II, 1860, nr. 66.
[23] „Unirea“, III, 1861, nr. 42.

BDD-A1442 © 1977-1978 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:02 UTC)

în fine îşi ating rezultatul şi devin din idei vage fapturi împliniţi. Cîţi martiri nu sanctificară prin sîngele lor cauza italiană pînă cînd un Cavour şi un Garibaldi putură să o realizeze. Tot asemenea se poate zice despre cauza românească ... / Oamenii necesari astăzi — scrie el mai departe, cu o pătrunzătoare înţelegere a dialecticii istoriei — pot fi mîine absolut nu numai netrebuincioşi, dar încă chiar vătămători şi meritul unei naţiuni este foarte mare să ştie atunci a-şi alege alţi oameni"[24]. Credinţa lui în legitimitatea aspiraţiilor româneşti şi în posibilitatea realizării lor este un adevărat laitmotiv al întregii sale publicistici. România, afirmă Bossueceanu, va împlini „misiunea în ordinea universală a lucrurilor pe calea cea mare a progresului şi a civilizaţiunii / ... / Moldo-România este adevărat că se află / ... / într-o luptă de viaţă şi de moarte, dar să sperăm, să credem, să fim chiar siguri că din această criză vom ieşi peste puţin cu viaţă şi cu o mai mare vigoare"[25].

Influenţat uneori în idei şi în terminologie de N. Bălcescu, dar încercînd să concilieze categorii sociale pe care istoria le despărţise iremediabil, Bossueceanu se arată temător în faţa marilor prefaceri sociale. Încrezător însă în viitorul politic al ţării sale, ca atîţia alţi intelectuali ai epocii, el a fost un patriot sincer, un unionist remarcabil şi unul dintre profeţii independenţei şi ai unităţii noastre naţionale. Cu o altă tensiune intelectuală şi ideologică, cu argumente de o ţinută cu mult mai înaltă şi cu o putere de a le da viaţă prin scris infinit superioară, Eminescu va retrăi, peste mai puţin de două decenii, în paginile unei gazete intitulate tot „Timpul", experienţa politică a lui Grigore R. Bossueceanu.

[24] „Timpul", II, 1861, nr. 66.
[25] „Unirea", III, 1861, nr. 36.

BDD-A1442 © 1977-1978 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:02 UTC)